

Sygn. akt II USK 122/21

POSTANOWIENIE

Dnia 5 maja 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Piotr Prusinowski

w sprawie z wniosku J. D.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w B.
o emeryturę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 5 maja 2021 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 13 listopada 2019 r., sygn. akt III AUa (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 13 listopada 2019 r. Sąd Apelacyjny w (...) na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. od wyroku Sądu Okręgowego w B. z dnia 20 sierpnia 2019 r. zmienił zaskarżony wyrok w punkcie I i III i oddalił odwołanie J.D. od decyzji ZUS z dnia 23 października 2018 r. odmawiającej prawa do emerytury z tytułu zatrudnienia w szczególnych warunkach.

Sąd Apelacyjny zauważył, że w dokumencie określającym zakres obowiązków kontrolera jakości na pierwszym miejscu wskazano na: prawidłowy i zgodny z obowiązującymi normami, technologią i instrukcjami technologicznymi odbiór wyrobów gotowych i prefabrykatów oraz prowadzenie osobistego dziennika wytrzymałości wyrobów gotowych przeznaczonych do ekspedycji. Przeprowadzenie kontroli jakości przebiegu procesów produkcyjnych wskazane zostało na trzecim miejscu w zakresie, a powyższy obowiązek został połączony również z

przeprowadzeniem kontroli składowania i załadunku na środki transportu. Powyższe w ocenie Sądu Apelacyjnego wskazywało, że prowadzenie kontroli jakości przebiegu procesów produkcyjnych nie było głównym zadaniem odwołującego podczas świadczonej pracy jako kontroler jakości na rzecz (...) Kombinatu Budowlanego w L. Do zakresu obowiązków odwołującego należało szereg innych czynności, które nie są pracami wykonywanymi w warunkach szczególnych w oparciu o wymagania rozporządzenia. Z analizy zakresu obowiązków kontrolera jakości wynika, iż odwołujący nie wykonywał czynności związanych z procesem kontroli jakości stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, skoro do zakresu jego obowiązków należały również inne czynności, które w dodatku zostały umiejscowione na wyższej pozycji w zakresie obowiązków niż przedmiotowa kontrola jakości produkcji. Także zeznania świadka oraz zeznania odwołującego wskazywały, zdaniem Sądu drugiej instancji, że kontrola prac zbrojarskich i betoniarskich nie była głównym i jedynym zadaniem kontrolera jakości w (...) Kombinacie Budowlanym w L., nie była wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy.

Skargę kasacyjną oparto na podstawie naruszenia prawa materialnego: § 2 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze oraz art. 32 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, a także na podstawie naruszenia przepisów postępowania, które mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy: art. 473 § 1 k.p.c. w zw. z § 2 ust. 2 rozporządzenia w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze i § 22 ust. 1 i § 29 rozporządzeniu z dnia 11 października 2011 r. w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno - rentowe, art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., art. 382 k.p.c.

Skarżący wskazał, że za przyjęciem skargi kasacyjnej do rozpoznania przemawia wystąpienie w przedmiotowej sprawie istotnego zagadnienia prawnego budzącego poważne wątpliwości, które sprowadza się do pytania, czy wykonywanie przez kontrolera jakości pracy wymienionej w załączniku A pod poz. 24 działu XIV rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w

sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, przy wykonywaniu w tym samym zakładzie pracy czynności administracyjnych i biurowych związanych z odbiorem prefabrykatów (tzw. kontrolą ostateczną), immanentnie związanych z kontrolą jakości, upoważnia do uznania pracy tego kontrolera jakości za wykonywaną w warunkach szczególnych w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Nadto skarżący wskazał na potrzebę wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości, a mianowicie § 2 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w kontekście specyfiki wykonywania zawodu kontrolera jakości produkcji, w odniesieniu do pojęcia pracy wykonywanej „stale i w pełnym wymiarze czasu pracy” w warunkach szczególnych. Zdaniem skarżącego wniesiona skarga kasacyjna jest także oczywiście uzasadniona w świetle przytoczonych zarzutów naruszenia przepisów postępowania, albowiem Sąd drugiej instancji błędnie przyjął, iż przy ocenie poszczególnych okresów zatrudnienia pod kątem zaliczenia ich do prac wykonywanych w szczególnych warunkach istnieje hierarchia dowodów wskazująca na to, że dowód w postaci dokumentu, w tym przypadku zakresu obowiązków i umiejscowienie danego obowiązku w porządku numerycznym, ma pierwszorzędne znaczenie, co mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy, oraz zmieniając orzeczenie Sądu pierwszej instancji pominął części materiału dowodowego zebranego przez Sąd pierwszej instancji i wadliwie uzasadnił zaskarżone orzeczenie w sposób uniemożliwiający kontrolę kasacyjną, ponieważ nie uzasadnił zmiany w kontekście specyfiki wykonywania zawodu kontrolera jakości „stale i w pełnym wymiarze czasu pracy”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Brak jest podstaw uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W myśl art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje

potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na przesłankę istotnego zagadnienia prawnego polega na sformułowaniu tego zagadnienia i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Musi przy tym chodzić o zagadnienie nowe, dotychczas nierozpatrywane w judykaturze, które zarazem ma znaczenie dla rozpoznania wniesionej skargi kasacyjnej oraz innych podobnych spraw (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 23 maja 2018 r., I CSK 33/18, LEX nr 2508114; z dnia 16 maja 2018 r., II CSK 15/18, LEX nr 2499790). Chodzi o problem prawny, który nie został do tej pory bezpośrednio rozwiązany w orzecznictwie Sądu Najwyższego i dla rozwikłania którego dotychczasowe orzecznictwo jest niewystarczające (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 2018 r., I UK 268/17, LEX nr 2508639). Odwołanie się do przesłanki potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo że budzi poważne wątpliwości (ze wskazaniem, na czym te poważne wątpliwości polegają), nie doczekał się wykładni, bądź że jego niejednolita wykładnia wywołuje rozbieżności w orzecznictwie sądów, które należy przytoczyć (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002 nr 12, poz. 151). Nie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawa ani nie występuje w sprawie istotne zagadnienie prawne, jeżeli Sąd Najwyższy wyraził swój pogląd we wcześniejszym orzecznictwie, a nie zachodzą okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 marca 2015 r., I PK 4/15, LEX nr 1661934).

Praca w szczególnych warunkach to praca wykonywana stale (codziennie) i w pełnym wymiarze czasu pracy (przez 8 godzin dziennie, jeżeli pracownika obowiązuje taki wymiar czasu pracy) w warunkach pozwalających na uznanie jej za jeden z rodzajów pracy wymienionych w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. Decydującą rolę w analizie charakteru pracy ubezpieczonego z punktu widzenia uprawnień emerytalnych ma

zatem możliwość jej zakwalifikowania pod którąś z pozycji wspomnianego załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów. W świetle art. 32 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych pracami w szczególnych warunkach nie są bowiem wszelkie prace wykonywane w narażeniu na kontakt z niekorzystnymi dla zdrowia pracownika czynnikami, lecz jedynie takie, które zostały rodzajowo wymienione w tymże rozporządzeniu. Wykonywanie pracy w szczególnych warunkach stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy oznacza, że pracownik nie ma powierzonych innych obowiązków jak tylko te, które dotyczą pracy w szczególnych warunkach.

Kwestia ustalania kryteriów uznania konkretnej pracy za pracę polegającą na „kontrolu międzyoperacyjnej, kontroli jakości produkcji i usług oraz dozoru inżynierijno-technicznym” była już wielokrotnie przedmiotem analizy w orzecznictwie Sądu Najwyższego. Za utrwalone można uznać stanowisko, zgodnie z którym czynności kontroli w procesie produkcji wykonywanej w tych wydziałach i oddziałach, w których zatrudnieni są pracownicy wykonujący pracę w warunkach szczególnych w rozumieniu rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, to wyłącznie te czynności, które wykonywane są w warunkach bezpośrednio narażających na szkodliwe dla zdrowia czynniki. W związku z tym nie jest dopuszczalne uwzględnianie do okresów pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, wymaganych do nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym, innych równocześnie wykonywanych prac w ramach dobowej miary czasu pracy, które nie oddziaływały szkodliwie na organizm pracownika (por. między innymi wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 22 lutego 2007 r., I UK 258/06, OSNP 2008 nr 5-6, poz. 81; z dnia 17 września 2007 r., III UK 51/07, OSNP 2008 nr 21-22, poz. 328; z dnia 6 września 2007 r., III UK 62/07, LEX nr 375653; z dnia 6 grudnia 2007 r., III UK 66/07, LEX nr 483283; z dnia 13 listopada 2008 r., II UK 88/08, niepublikowany; z dnia 5 maja 2009 r., I UK 4/09, LEX nr 509022). Od przedstawionej reguły istnieje odstępstwo. Dotyczy ono sytuacji, kiedy inne równocześnie wykonywane prace stanowią integralną część (immanentną cechą) większej całości dającej się zakwalifikować pod określoną pozycję

załącznika do rozporządzenia. Tak się przyjmuje właśnie w przypadku prac opisanych w poz. 24 działu XIV, wykazu A stanowiącego załącznik do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, polegających na dozorcze inżynieryjno-technicznym na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie. Okres wykonywania takiej pracy jest okresem uzasadniającym prawo do świadczeń na zasadach przewidzianych w rozporządzeniu niezależnie od tego, ile czasu pracownik poświęca na bezpośredni dozór pracowników, a ile na inne czynności administracyjno-biurowe ściśle związane ze sprawowanym dozorem (kontrolą) i stanowiące jego integralną część (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 grudnia 2020 r., III UK 43/20, LEX nr 3095785). Jeżeli czynności ogólnie pojętej kontroli oraz dozoru inżynieryjno-technicznego wykonywane są stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na stanowisku pracy związanym z określoną w wykazie A, dziale XIV, poz. 24 kontrolą lub dozorem inżynieryjno-technicznym, to okres wykonywania tej pracy jest okresem pracy uzasadniającym prawo do świadczeń na zasadach przewidzianych w rozporządzeniu z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. z 1983 r. Nr 8, poz. 43) niezależnie od tego ile czasu pracownik poświęca na bezpośredni dozór pracowników, a ile na inne czynności ściśle związane ze sprawowanym dozorem i stanowiące jego integralną część, takie jak sporządzanie związanej z nim dokumentacji (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 listopada 2020 r., II UK 254/19, LEX nr 3082440). Czym innym jest bowiem wykonywanie czynności administracyjno-biurowych ściśle związanych ze sprawowaniem dozoru inżynieryjno-technicznego, a czym innym wykonywanie w ramach zakresu obowiązków również innych czynności, niemających związku z wykonywaniem bezpośredniego dozoru nad procesem produkcji. Wykonywanie takich czynności w ramach zakresu obowiązków na danym stanowisku pracy uniemożliwia sprawowanie dozoru stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, a w konsekwencji wyłącza zaliczenie takiego okresu zatrudnienia do pracy w szczególnych

warunkach (por. wyroki Sądu Najwyższego: z 24 września 2009 r., II UK 31/09, LEX nr 559949; z dnia 11 marca 2009 r., II UK 243/08, LEX nr 550990).

Wniesiona w rozpoznawanej sprawie skarga kasacyjna nie jest również oczywiście uzasadniona. Ujęta w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. przesłanka ma miejsce wtedy, gdy zasadność podniesionych w niej zarzutów wynika *prima facie*, bez głębszej analizy prawnej. Dotyczy to więc jedynie uchybień przepisom prawa materialnego albo procesowego, zarzucanym sądowi drugiej instancji, o charakterze elementarnym polegających w szczególności na oparciu rozstrzygnięcia na wykładni przepisu oczywiście sprzecznej z jednolitą i ugruntowaną jego wykładnią przyjmowaną w orzecznictwie i nauce prawa, na zastosowaniu przepisu, który już nie obowiązywał, względnie na oczywiście błędnym zastosowaniu określonego przepisu w ustalonym stanie faktycznym (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 listopada 2015 r., IV CSK 263/15, LEX nr 1940571). W rozpoznawanej sprawie żadna taka okoliczność nie miała miejsca. Z wiążących Sąd Najwyższy ustaleń stanu faktycznego wynika, że Sąd Apelacyjny nie uznał spornego okresu pracy jako pracy w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze. Sąd drugiej instancji wyjaśnił przyczyny, dla których nie uznał pracy odwołującego się za prace wymienione w załączniku A, dział XXIV, poz. 24 rozporządzenia. Z ustaleń faktycznych Sądu Apelacyjnego wynika, że ubezpieczony w spornym okresie wykonywał w znacznym zakresie inne, niezwiązane z dozorem czynności. Odnosząc się do wskazanych w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania okoliczności przemawiających za oczywistą zasadnością skargi zauważyć należy, że argumentacja skarżącego sprowadza się do kwestionowania poczynionych ustaleń faktycznych oraz oceny dowodów. Zdaniem skarżącego Sąd błędnie przyjął, że przy ocenie poszczególnych okresów zatrudnienia pod kątem zaliczenia ich do prac wykonywanych w szczególnych warunkach istnieje hierarchia dowodów wskazująca na to, że dowód w postaci dokumentu ma pierwszorzędne znaczenie. Tymczasem z wyroku wynika, że „Sąd Apelacyjny w głównej mierze oparł się na znajdującym się w aktach osobowych dokumencie stwierdzającym zakres obowiązków kontrolera jakości w (...) Kombinacie Budowlanym w L. Tym bardziej, że wnioski z analizy tego dokumentu są tożsame z wnioskami biegłego, jak również

znajdują potwierdzenie w zeznaniach świadka L. J.". Dowód z dokumentu nie stanowił zatem jedyne dowodu potwierdzającego okoliczność wykonywania przez skarżącego także innych czynności. Podnoszone przez skarżącego argumenty stanowią polemikę z oceną dowodów i wynikającymi z niej ustaleniami faktycznymi, co zgodnie z art. 398³ § 3 k.p.c., uchyla się spod kontroli kasacyjnej. Skoro podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów, nie mogą one przemawiać również za oczywistą zasadnością skargi. Polemika skarżącego z oceną dowodów dokonaną przez Sąd Apelacyjny, prowadząca do zakwestionowania ustalonego przez ten sąd stanu faktyczny sprawy nie uzasadnia, w świetle art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Skarga kasacyjna nie jest również oczywiście uzasadniona z uwagi na naruszenie art. 328 § 2 k.p.c. W judykaturze utrwalony jest pogląd, że zarzut naruszenia tego przepisu jest usprawiedliwiony tylko w wyjątkowych okolicznościach, w których motywy wyroku są tak ułomne, że uniemożliwiają kontrolę oceny toku wyводу, który doprowadził do rozstrzygnięcia (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 20 lutego 2003 r., I CKN 65/01, LEX nr 78271; z dnia 27 czerwca 2001 r., II UKN 446/00, OSNP 2003 nr 7, poz. 182). Takich wad nie można przypisać uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, gdyż jego treść pozwala na dokonanie kontroli orzeczenia, obejmującej prawidłowość wykładni i subsumcji. Trzeba mieć też na względzie, że uzasadnienie wyroku sporządzane jest *ex post*, toteż nawet w przypadku naruszenia wymagań dotyczących jego konstrukcji z zasady nie dochodzi do spełnienia przesłanki istotnego wpływu na rozstrzygnięcie (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 listopada 2014 r., I PK 88/14, LEX nr 1622121).

Z uwagi na powyższe, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji.